

GRUVDESTINATION ÅMMEBERG & ZINKGRUVAN

INDUSTRIHISTORIA ★ TURISTGRUVA
BESÖKSKARTA ★ GRUVMUSEUM

Följ med
ner i Knalla
turistgruva på
200 meters
djup!

GRUVDRIFT I 1000 ÅR

Metaller har i tusentals år bidragit till vår samhällsutveckling. I trakterna runt Åmmeberg och Zinkgruvan i södra Närke utvinns metaller sedan mer än tusen år tillbaka i tiden. Historien om Åmmeberg och Zinkgruvan är en berättelse om en kolossal samhällsuppbyggnad, om visioner och hårt arbete i med- och motgång.

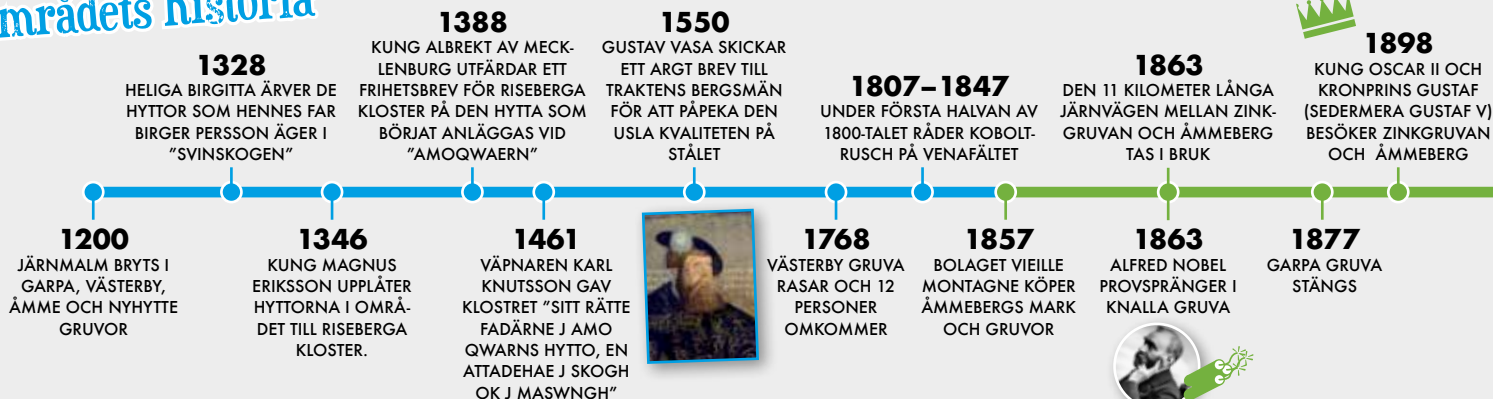
Järn, koppar, silver, kobolt, bly, zink – traktens berg gömmer olika mineral som fångat människans intresse genom årens lopp. Först ut var järnet. Medeltida

järnmalmshyttning gick ut på att elda vid bergväggen tills berget blev skört. Med spett kunde man sedan bända loss malmen, som fraktades till masugnar i närheten för att smältas till metall. Garpa gruva och Västerby gruva är två av Sveriges mest sevärda lämningar av järnmalmshyttningar som brutits sedan medeltiden. Ett annat grundämne som är del av traktens historia är kobolt. Under 1800-talet sysselsatte "koboltruschen" över tusen personer vid Vena gruvfält öster om sjön Åmmelången. Ur kobolten utvanns ett eftertraktat blått färgpigment som satte färg på glas och porslin.

DEN 4 AUGUSTI 1857 inleddes en helt ny epok i traktens historia. Då köpte det belgiska bolaget Vieille Montagne Åmmeberg och de närliggande gruvorna – i området som fick namnet Zinkgruvan. Planen var att starta storskalig brytning av zinkmalm. Den tyskfödde Otto Schwarzmann som var ingenjör hos Vieille Montagne i Belgien fick uppdraget att leda verksamheten. För det behövdes en anläggning för att bryta, krossa och rosta malm. Det behövdes också en infrastruktur som gjorde det möjligt att forsla

Milstolpar i områdets historia

malmen ur gruvan och vidare hela vägen till moderbolaget i Belgien. Innan Otto Schwarzmann satte igång fanns inte ens en körbar väg i området!

Otto Schwarzmann.

Företagets första lok. Tåget körde malm från Zinkgruvan till Åmmeberg. I andra riktningen kördes kol till Zinkgruvans ångdrivna maskiner.

MED VIEILLE MONTAGNE

kom Belgien till Sverige. De nyinflyttade tjänstemännen talade tyska eller franska. Gruvarbetarna däremot, var traktens folk. Med egen arkitekt och egen murare byggde företaget i rasande fart upp ett gruvsamhälle i belgisk tappning med korsvirke, tegel och en och annan vinkällare. Det var en storslagen satsning! Företaget väckte uppmärksamhet genom sitt sätt att ta ansvar. Man byggde sjukstugor, skolor och ett barnhem. Några av de inflyttade blev kvar här hela sina liv och har sin vila på katolska kyrkogården i Åmmeberg.

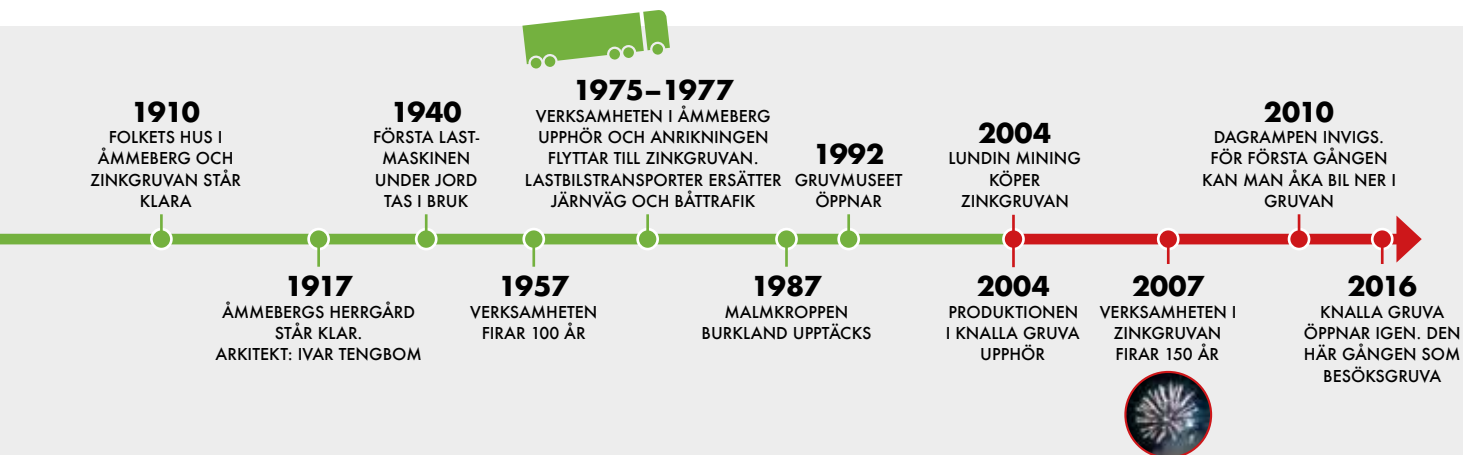
Den belgiska epoken varade i 132 år. Efter några ägarbyten under 1990-talet köptes Zinkgruvan av Lundin Mining år 2004.

Arkitekturspaning!

I ZINKGRUVAN OCH ÅMMEBERG FINNS SPÅR EFTER DEN BELGISKA BYGGNADSTILEN. SÖK EFTER RÖTT TEGEL MED INSLAG AV GRÅTT KORSVIRKE.

MÅNGA AV VIELLE MONTAGNES BYGGNADER RITADES AV DEN BELGISKE ARKITEKTEN BENOIT BAILLOT OCH UPPFÖRDES AV MURARE LOUIS MATERNE.

OMRÅDESKARTA

5

LAXÅ

14

- Åmmelången runt, ca 17 km
- Här gick företags järnväg fram till 1975

Vättern

ASKERSUND

Alsén

RV 50

ÅMMEBERG

INGELSBY

I ÅMMEBERG

1. Folkets Hus/Klippan
2. Lokstallet
3. Gamla varmbadhuset
4. Gamla sjukstugan/
barnhemmet
5. Vattentornet
6. Hotell Montagne/Casinot
7. Kågelbanan
8. Gamla anrikningsverket
9. Kvarnen
10. Åmmebergs herrgård
11. Sjömagasinet
12. Rosthyttan
13. Åmagasinet

UTANFÖR TÄTORTERNA

14. Katolska kyrkogården
15. Johannesborg
16. Vena gruvfält
17. Garpa gruva
18. Västerby gruva

6

A

MOTALA

Åmmelången

15.

Bernström

16.

14.

17.

Vä

D

Nec

RÖNNESHYTTA

16

Bengtstorp

Folketorp

Knutstorp

Dunsjö

I ZINKGRUVAN

- 19. Knalla naturreservat *
- 20. Gruvmuseum
- 21. Folkets Hus/Berget
- 22. Zinkgruvan Minings huvudkontor
- 23. P1-laven
- 24. Anrikningsverket
- 25. P2-laven

MARIEDAMM

Vikasjön

22.

23.

24.

25.

Trysjön

21.

20.

19.

Viksjön

ZINKGRUVAN

TIPS!
VID DE OLIKA BESÖKSMÅLEN
FINNS INFORMATIONSTAVLOR
DÄR DU KAN LÄRA DIG MER!

GODEGÅRD

Anderstorp

N. Skalltorp

dre Knalla

Dalby

Österängen

Isåsen

sterby

18.

Lunthyttan

t. Svarthyttan

storp

ZINKGRUVANS GRUVMUSEUM & KNALLA GRUVA

I MUSEET

I gruvmuseet kan du lära dig mer om både gruvan och samhällets historia. Här finns bilder, tidningsurklipp och informationsmaterial som visar hur gruvan har förändrats, och samhället med den. Det finns också gammal utrustning från Vieille Montagnes laboratorium i Åmmeberg samt gamla verktyg och föremål som har använts i gruvan eller hemmen. I geologirummet finns bergartsprover och en modell av gruvan som uppdateras kontinuerligt. I ut-

ställningshallen strax intill museet finns fordon som tidigare använts i Zinkgruvan, till exempel gruvans gamla ambulans. Passa på att köpa något i smide som guiden Rickard Muckenhirn har tillverkat i områdets smedja.

UTOMHUS

Utänför museet finns en mängd olika saker att göra och se på – bland annat ett gruvspel som varit i drift sedan 1917. Det slamrar och låter från knämatrare, tryckluftsmaskiner och kastlastmaskiner.

Guiderna visar gärna hur gruvdrift gick till förr och kör på begäran igång de gamla maskinerna. Du kan dessutom ta en tur på järnvägen genom Tomteberget, längs spåret står det gamla gruvmaskiner och en del överraskningar för barnen. Kommer du med husbil? Ställplats finns vid muséet, men det finns bara en parkering så först till kvarn gäller.

Ut och knalla! *

PRECIS BAKOM MUSEET BÖRJAR KNALLA NATURRESERVAT SOM LIGGER LÄNGS VIKSJÖNS STRAND. HÄR FINNS EN PROMENADSLINGA I OMVÄXLANDE OCH ARTRIK NATUR.

“VISSTE NI ATT VI HAR VÅRT ALLDELES EGNA GRUVSPÖKE?”

RICKARD MUCKENHIRN JOBBADE I GRUVAN UNDER MÅNGA ÅR INNAN HAN BLEV GUIDE I GRUVMUSEET.

HAR DU NÅGONSIN ÅKT GRUVHISS? FÖLJ MED 200 METER NER!

Färden går 200 meter under jord med gruvhissen. På vägen passerar du de äldre gruvgångarna. Väl nere på 200-metersnivån tar din guide med dig på en spännande och lärorik guidning av en gammal gruvmiljö. De flesta guiderna har själva jobbat i Knalla gruva och kan därmed bjuda på en unik och underhållande promenad och svara på alla frågor som du kan tänkas ha.

Öppettider, biljetter & mer information

OVAN JORD (FRÅN 24/6 TILL 9/8)
MÅN-FRE: 10.00-16.00

UNDER JORD

UNDERJORDSBESÖK BOKAS VIA TURISTBYRÅN
I ASKERSUND. VID MÅN AV PLATS KAN OCKSÅ
BILJETTER KÖPAS VID KNALLA GRUVA. SE HEM-
SIDAN FÖR AKTUELLA RUNDTURSTIDER.

PÅ WWW.KNALLAGRUVA.SE HITTAR DU
PRISER, TIDER FÖR RUNDTURER OCH MER
INFORMATION. FÖLJ OSS GÄRNA OCKSÅ
PÅ FACEBOOK!

2019

Axplock ur kalendern

13/6 NOSTALGITRÄFF

Casinoparken, Åmmeberg.
Fordonsuppvisning, korvgrillning. Kl. 18.00–20.00

21/6 MIDSOMMARFEST

Björkvallen, Åmmeberg
kl 14.00–18.00, allsång, underhållning, dans & lekar, Entré: 50:- för vuxna, barn gratis. Arr: Zinkgruvans IF, Åmmebergs IF. Huvudsponsor: Zinkgruvan Mining AB

23/6 SLÅTTERGILLE

Kvarndalen, Åmmeberg.
Kl. 11.00–13.00

30/6 ANTIKMARKNAD

Industriområdet, Åmmeberg
kl. 09.00–17.00, Fri entré. Arr: Askersunds Auktionskammare

10/7 BAKLUCKELOPPIS

Kvarnen i Åmmeberg,
kl 15.00–18.00. Info & anmälan: Jan-Erik Mogren, 070-224 88 50.

24/7 KONSERT I GARPA GRUVA

27/7 LIVEMUSIK I KNALLA

7/9 RUN OF MINE

Start och mål vid Knalla gruva.
Spring ner till 350-metersnivån via dagrampen och upp igen. 6 eller 10 km.

15/9 RUNDVANDRING I ÅMMEBERG

Samling vid lokstallet kl 13.00.
Ta med fikakorg.

Zinkgruvan Mining

a subsidiary of **lundin mining**

**GRUVMUSEET,
KNALLA TURISTGRUVA
& ZINKGRUVANS
BYGDEFÖRENING**
Strömslundsvägen 12
696 76 Zinkgruvan
Mobil: 072-737 43 00
museum@knallagruva.se
www.knallagruva.se

**ZINKGRUVAN
MINING**
Centrumvägen 1
696 81 Zinkgruvan
Telefon: 0583-822 00
www.zinkgruvanminning.com

**ÅMMEBERGS
BYGDEFÖRENING**
Södra Palmvägen 4
695 75 Åmmeberg
Telefon: 0583-343 47
bygde@ammeberg.com
www.hembygd.se/ammeberg

Foto framsida: Sven Torell var direktör för bolaget mellan 1946 och 1976.
Foto baksida: Run of Mine.